

27-ik sz. Julius 2. 1865.

HAZÁNK

. S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSEKNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Politikai és irodalmi termek Párisban,“ *Irányi Dánieltől.* — „Oh akkor, akkor érzem!“ (költ.) *Dalmady Győzöttől.* — „Kerüld a szépet!“ beszély *Jókai Móról.* — „Velece.“ — „Nemzeti muzeumunk múkincei“ VI. — „Az országbiró“ *R. G.-tól.* — „Két okirat,“ közli *Szilágyi Sádor.* — Az indiai sálok árverezése. — „A petroleum“ *Sziklássy Gyulától.* — „Egy hét története“ *Vadnay Károlytól.* —

Ujdonságok. — Vegyes közlemények. — Levelezés. — Zenemű. — Irodalom. — Nemz. színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Michelet Gyula.“ rajz. *Rohn.* — „Dogana (Harmincad, vámház)“ — „Piazza di S. Marco.“ — „Piazzetta di S. Marco“ rajz. *Haske.* — „II. Lajos testének földalálása a Csele-patakban,“ *Szekely B.* muzeumi festménye után fényképezte *Licskó J.* rajzolta *Blumberg.* — „Karikaturák“ *Jánostól.*

Levelezések.

Hídvég, (Baranyamegye,) június 25. (*Időjárás.* — *Magyar lapok.* — *Hallatlan olcsóság.*) Tudom, hogy hazánkban az időjárás és a termés nemcsak a gazdát, de mindenkit érdekel, ettől függvény egy és sokszor több évre is anyagi jólétünk; ennél fogva bizvást ide írhatom, hogy e hó 11-dike óta folyvást hideg és szeles időnk volt, sőt éjszakánként dér is mutatkozott. Szénánk kevés lesz s a termés középszerűnek mutatkozik. — Dacára az eddigi pénzhiánynak, 400 lelket számító kicsiny községünk f. évi januártól júliusig 13 magyar lapot hordatott, és pedig következő arányban: a Politikai Ujdonságokból 3, a Hazánk s a Külföldről 2, a Vasárnapi Ujságból 1, az Üstökösből egy, a

Füles Bagolyból 1, a Képes Ujságból, a Prot. egy házi és iskolai lapokból 1, s a Házi Kincstárból 3 példányt. Adjon isten a borura oly derüt, hogy annyi pénzünk legyen, miként 13 lap helyet 33 példányt járathassunk. — Pénztelenségünket mutatja azon körülmény is, hogy vidékünkön a lábas jószágnak nincs kelete, a ló ára alább szállt, a legjobb borjas tehén 40 ft, de 18 ftért is kaphatni tehenet borjastól; 3—4 éves járomba való tinók párja 70—80 ft, s hogy ily körülmények közt a közterhek viselése roppant súlylyal nehezedik reánk, az nagyon természetes. *)

Sánta Armin.

Vegyes közlemények.

* (*Az északamerikai háboru áldozatai.*) Az amerikai hadügyminiszterium egy kimutatást tett közzé, melyből kiténik, hogy a négy éves polgárháboru alatt kórházakban és sebeikben 325,000 ember halt el. Az észak sebesültjeinek összes számát egy millió 100,000 emberre teszik. Így tehát az észak halottainak és sebesültjeinek összes száma 1,425,000 emberre tehető. Ha fölveszszük, hogy a dél halottak és sebesültekben egy millió embert vesztett, ugy a halottak és sebesültek összes száma e háboruban 2½ millió embert tesz.

* (*A győztes amerikai tábornokok,*) Grant és Sherman hazatértökben New-Yorkon utazván keresztül, ott rendkívüli lelkesedéssel fogadták őket. Grant a befejezett háboru legnépszerűbb hőse. Az Egyesült-államokban azonban nem épen irigylendő sors, népszerű embernek lenni. Reggeltől estig ostromolják, és késő éjjelig üldözik a kíváncsi bámulók. Reggel 6 órakor már sürü néptömeg állott Grant és Sherman kapuja előtt, s még éjjel is annyira kiáltozott a tömeg, hogy kénytelenek voltak a ház erkélyén megjelenni és a souverain népnek jó éjt kívánni, mely csak Granttól nem kívánt beszédet, míg Shermanak minden éjjel kellett egyet mondani. „De oly sötét van,“ kiáltá egy ily alkalommal valaki a tömegből, nem lehet a győztest látni. „Az ördögbe, mit akarnak önök, csak nem parancsolhatom meg a holdnak, hogy jobban világítson?“ felelé Sherman. hallgatóinak nagy tetszése közt és visszavonult. Továbbá szobájukban is fölkeresik őket, s száz meg száz kíváncsi-val kell kezet szorítaniok, kik nem elégszenek meg a csendes kézszorítással, hanem megragadják az ünnepelt jobbát, s két kézzel rázzák jobbra és balra, föl és le, előre és hátra. Grant azt mondta, hogy karja egy new-yorki elfogadás után fárad-

tabb volt, mint három napi lovaglás után. Mióta pedig a richmondi győző elég vigyázatlan volt egy édes hangon kérő szép nőnek „U. S. Grant tábornok“ -ot írni egy jegyre: minden oldalról papírral és írószerekkel is ostromolják s számtalanszor kell ez unalmas munkát ismételni.

* (*Jefferson Davis,*) londoni hírek szerint, a fogóságban megőrült. Sokan kételkednek részint e hír, részint a téboly valódiságán. Az újabb tanuk valamásából mindinkább kiténik részvéte a Lincoln s társai élete ellen szőtt összeesküvésben.

* (*Ludwigh új röpirata.*) A belga hadügyminiszter Chazal, mint tudva van, De Laet Alfred híres flamand költő és országgyűlési képviselővel pár hónappal ezelőtt párbajt vívott, s a brüsseli kamarában és azon kívül heves vita támadt a felett: vajjon a párbajozók, mint a kormány tagjai a kamarában vagy pedig csak polgári bíróság előtt vonassanak felelőségre? E kérdés alkalmából Ludwigh János hazánkfiától egy francia röpirat jelent meg, melynek címe: „A végrehajtó hatalom felelőségéről szóló törvények Magyarországon.“ E röpirat oly nagy föltűnést okozott, hogy az „Independance belge“ és a kölni ujság terjedelmes kivonatokat közöltek belőle, sőt a kamarában is szöbe jött, s élénk vitatkozásokat idézett elő. E munka inkább jogtörténeti tartalmu levén, Ausztriában sincs eltűntva, mint Ludwigh többi röpiratai.

* (*Angliában az adózás*) az utolsó hat év alatt mintegy 19 millió font sterlinggel vagyis 190

*) T. levelezőnknek azon közleményeit, melyek a magyarjuku községekhez a pénzügyi hatóságok részéről német nyelven intézett nyilt rendeletekre s azok meg nem értéséből eredő kellemetlenségekre vonatkoznak, lapunk nem közölheti. *Szerk.*

H A Z Á N K

S A

K Ü L F Ö L D.

SZERKESZTÉ

SZOKOLY VIKTOR.

KIADTA

EMICH GUSZTÁV.

PEST,

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV MAGYAR AKADEMIAI NYOMDÁSZNÁL.

1895.

TARTALOM.

I.

A képek és ábrák jegyzéke.

	Lap.	Lap.	Lap.
Arcképek.			
Michelet Gyula	417	A Jordán	821
Henri Martin	433	Békés-gyulai tájkép	841
Báró Sennyei Pál	481	Régi s újabb épületek és emlékek.	
Karácsoni Károly	498	A Dogana, vagy harmincad-épület	
Mailáth György	529	Velencében	421
Liszt Ferenc	545	Piazza di S. Marco	424
Ifj. Bartal György	561	Piazzetta di S. Marco	424
Gr. Belcredi Richárd	578	A pece-szentmártoni egyház és zárda	436
Kmety György (Izmail pasa)	597	A hájói Sz. István-kápolna	440
Reitter Ferenc	609	Seredy emlékkápolnája	469
Kornis Károly	625	Az aradi evang. templom és paplak	501
Szathmáry P. Károly	641	Martinuzzi kastélya Alvincen	505
Ciotta János	567	A mária-gyúdi templom	516
Palmerston lord	589	A balaton-füredi szinkör	521
Gaye Szelina kisasszony	717	A Mária-templom és zárda a Margit-	
Ács Károly	733	szigeten 1500-ban	533
Ludvig Lajos	749	A főhercegi nyaraló s a praemontreiek	
Szabadkai Fialla Lajos	766	templomának romja a Margitszi-	
Dózsa Elek	786	geten	537
Brennerberg Ferenc	802	A „Fóthi dal” szülőhelye	584
Ghyczy Kálmán	833	Bethlen Gábor fejedelem születési há-	
Műtárgyak.			
II. Lajos testének föltalálása a Csele-		za Maros-Illyén	629
patakban (muzeumi kép)	425	A pesti új képviselőház homlokzata	632
Hátszegvidéki oláhok (muzeumi kép)	463	A nemzeti muzeum	633
Ábrahám kiköltözése (muzeumi kép)	477	A kath. templom s az igazgatóság háza	
Fürdő nymphák (muzeumi kép)	824	Resitzán	648
Tájképek, várak és városok.			
A Püspök-fürdő N.-Várad mellett	452	Az uszó mozsár	680
A Felix-Fürdő N.-Várad mellett	453	A „Buvár” tengeralatti hajó	645
Szalay László halálórási háza Salz-		Fiume ajándéka Szalay László részére	664
burgban	457	Római régiségek Vecelen (két kép)	720
Khinai tájkép	472	A tervezett dunaparti bazár belseje	741
A vizsói völgy Máramarosban	489	Alapnyomat	770
Sáros és Kapivár környéke	504	Az erdélyi országgyűlés megnyitása	
A harkányi fürdő	517	Kolozsvárt	809
A siklósi vár	520	Nevezetes névalírások másolatai	816
A Mária-templom és zárda romjai a		Életképek, népviseletek.	
Margitszigeten	536	A cigány leány	441
Dévény romjai	552	Lengyel zsidók	473
Ut a Morva mellett	552	A vásárról hazatérők	484
Pozsony látképe	552	Középfrikai szerencsenyek beföstve	488
A kavaró-nyújtó gyár Resitzán	649	A nyalka legény	548
A Szécheny-akna Dománon	681	A pesti utagyerek	585
A szekuli gyarmatosok lakhelyei		Tátravidéki lakosok	617
Bogsán	697	Oláhországi pandur	789
Revistye vára	708	Török hordár	805
A dognácskai vasgyár	724	Bukuresti nők	825
Stájerlak	737	Utazási képek.	
Fa-száritógyár Cselniken	740	Khinai vitorlás kocsi	456
Anina	768	Vámbéry dervis öltözetében	600
A szászkai vizesés	772	Vámbéry a bokharai tatár órásnál	601
Fiume látképe	792	A herculanumi kapu Pompéiben	661
Bethlehem	820	A legújabb ásatások Pompéiben	665
		Ezerhétszáznyolcvanhat éves kenye-	
		rek Pompéiben	673
		A questor háza Pompéiben	676
		Egy kiásott utca és erkélyes ház	
		Pompéiben	677
		Egy szíriai beduin főnök	701
		Mongolok ájtatossága az „obo” előtt	736
		Matutaera, új-zeelandi főnök	753
		Tuareg	773
		Természetrajzi képek.	
		Arabs lovak	704
		A mókus	709
		Molly, a csimpánz-majom	721
		A szökdecselő egér, vagyis gerbo	756
		Medvefalka Berezovban	836
		Iranszarvasok	837
		Vegyesek.	
		Az eyzücs-i barlang régiségei (több	
		ábra)	524
		A vezérevölgyi őstanyákon talált régi-	
		ségek (több ábra)	550
		Liszt „Sz. Erzsébet oratoriumá”-nak	
		előadása a redout-teremben	568
		A nagy dalárünnepély a városligetben	
		. . . . .	569
		Nevezetes névalírások másolatai III.	
		. . . . .	608
		A pesti hajózási csatorna tervképe	616
		. . . . .	644
		A „Buvár” tengeralatti hajó	645
		Fiume ajándéka Szalay László részére	664
		Római régiségek Vecelen (két kép)	720
		A tervezett dunaparti bazár belseje	741
		Alapnyomat	770
		Az erdélyi országgyűlés megnyitása	
		Kolozsvárt	809
		Nevezetes névalírások másolatai	816
		Illustrációk beszélek és költe-	
		ményekhez.	
		A pöriratokhoz	564, 580, 594, 613
		A dalnok temetéséhez (két kép)	692
		Karikaturák.	
		Ki hogyan hordja a kalapot? (Több	
		kép)	432
		Illusztrált szakácskönyv (négy kép)	512
		Régi történet (hat képpel)	592
		Recept a kövérség ellen (hat kép)	640
		A képviselő választások alkalmából	
		(négy kép)	716
		Mit szeretne a bécsi „N. Fr. Presse”?	780
		(négy kép)	780
		Képtalányok.	
		A 28, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 41, 42, 43,	
		44, 46, 47, 48, 52 és 53. számokban.	

	Lap.		Lap.		Lap.
Revistye váromjai, <i>Abonyi Cs.-től</i> (képpel)	707	kozott festmény rajzával) <i>Szatlmáry Károlytól</i>	657	Külföldi levelek.	
Mekkai zarándokok, <i>H. D.-től</i>	759	Egy eltemetett város, (több képpel) I. II.	665, 673	Levelek Párisból, VIII. <i>Irányi D.-től</i>	492
A tuareg, (képpel)	774	Az aranypart, közli <i>Szabó Aurél</i>	679	Levél Jerseyből, <i>Irányi Dánieltől</i>	573
Életképek Romániából. II. A pandur (képpel) <i>Koós Ferenc-től</i>	789	Kézművesek Párisban, <i>H. D.-től</i>	684	Bukuresti levél, <i>Koós Ferenc-től</i>	684
A török hordár (képpel)	790, 806, 822	Anglia egyetemei	693	Egy ifjunak, ki politikai pályára készül, <i>Irányi Dánieltől</i>	712
Bukureszti életképek, (képpel) III. <i>Koós Ferenc-től</i>	824	Az aldunaparton tervezett kettős bazár (képpel) 741	741	Hamburgi levél, (képpel) <i>F. . . A.-től</i>	721
Bethlehem és a Jordán (képekkel)	820	Gőzmozdonyok az országutakon, közli <i>Dr. Bardócz Lajos</i>	743	Levél Jersey-szigetről, <i>Irányi D.-től</i>	775
Békés-gyulai tájkép		A színnyomásról, közli <i>Szabó József</i>	700		
Ismertető cikkek.		A magyar tudományos akademia új házának ünnepélyes megnyitása s a ház nagy terme (képpel)	788	Apróságok.	
Az indiai sálók árverezése Londonban	427	Az erdélyi országgyűlés megnyitása s a pesti új országház terme, (két képpel)	808	„Egy hét története“ minden számban <i>Vadnay Károlytól</i> . Ujdonságok, vegyes apróságok, levelezés, zeneművek s irodalmi termékekről jelentések stb. szintén minden számban.	
Magyar tánc Párisban, közli <i>P. ö D. s</i>	438	A londoni lord-mayor, —y —s-től	811	Karikaturák.	
A touloni gályarabok a bagnóban 460, ...	491	Tollrajzok az erdélyi országgyűlésről, <i>Augurtól</i>	826	Ki hogyan hordja a kalapot? <i>Jankó Jánostól</i>	43 ?
A tetovirozás (képpel)	487	Jégkereskedés az Egyesült-Államokban, <i>Konkoly Dezsőtől</i>	839	Illustrált szakácskönyv <i>Jankó Jánostól</i>	512
Dublini szegénység	554	Mit hittek a régi tudósok? <i>Varga Vilmostól</i>	842	Régi történet, <i>Jankó Jánostól</i>	592
Hajkereskedők Thüningiában, közli <i>Szabó Aurél</i>	565	Muzeumi képek s más műtárgyak.		Recept a kövérség ellen. <i>Jankó J.-től</i>	640
Visszatekintés a zenede ünnepélyeire (képekkel) <i>Reményi Károlytól</i>	570	II Lajos testének föltalálása a Csele-pataokban, (muzeumi kép)	423	A képviselőválasztások alkalmából, <i>Jankó Jánostól</i>	716
Az órák története, <i>Sziklássy Gyulától</i>	588	Hátszegvidéki oláhok, <i>y. s.-től</i> (muzeumi kép)	468	Mit szeretne a bécsi „Neue Fr. Presse?“ <i>Jankó Jánostól</i>	780
A nőtlenség, <i>Dr. Herczegh Mihálytól</i>	598	Ábrahám kiköltözése (muzeumi kép)	757	Zeneművek.	
A pesti hajózási csatorna és tervezője (Reitter F. arc- és a csatorna tervképeivel)	609	A fűrdő nymphák, (muzeumi kép)	823	Ébresztő, <i>Mosonyi Mihálytól</i>	558
Anglia kertje, <i>H. D.-től</i>	614			Nyárvirág, <i>Alfreds Károlytól</i>	623
Jersey I. II. <i>Irányi Dánieltől</i>	635, 652			Bárcai esztergály, <i>Ezredy Aladártól</i>	799
A tengeralatti hajózás (képekkel)	644				
Fiume és Ciotta (Ciotta arcképeivel s Fiumének a Szalay részére ajándé-					

Első évi folyam.

27. szám.

Julius 2. 1865.

Politikai és irodalmi termek Párisban.

(Michelet és Henri Martin arcképével.)

I.

A club-élet, mely oly nagy mérvben diszlik Angliában, a csatornán innen még kevésbé van ki-

fejlődve. Van ugyan itt is Jokey-club, a lovasok gyűlhelye; van mezei gazdák köre, cerele agricole, mit tréfásan des pommes de terres, burgonya-körnek is hívják; van Cerele impérial, van még egypár másféle is: de akár mert mindezek csak csekély részét foglalják magukban a fővárosi urinépek, akár mert maguk a tagok sem szentelnek ezen gyűlhelyeknek rendkívül sok időt: a clubok, mint mondám, nem játszanak még eddig oly fontos szerepet Párisban, mint az

angol fővárosban. Az irodalom embereinek meg, ámbár foglalkozásuk után saját névvel neveztetnek (hommes de lettres), valamint a politikai férfiaknak, semmi társalgási központjuk nincsen. Ezt

tehát, az asszonyok nem csekély öröme, annyira-mennyire a magánházak fogadótermei pótolják.

Egyik-másik tekintélyesebb egyéniség, kinek kissé tágasabb, a szokottnál kevésbé szűk lakosztálya van, s ki elég vonzerővel bír, hogy barátai felkeressék, télen át a hét valamelyik napján fogadni szokott. — Magától értetik, ugy-e bár, hogy a háziurnak nősnek kell lennie, nők levén ezen összejöveteleknek nem mondom ugyan fő, de egyik varázsa.

Ily társaságba vezettem be nyájas olvasóimat, a legfényesebbek egyikébe, mit Páris, tehát Franciaország-

Michelet Gyula.

ban találhat. Legfényesebb ész, tehetség, hírnév, s mi mindent felülmul: erény és jellem álltal. Hadd illeszszék a fényes melléknevet mások a születés, rang és gazdagság arslánaira: ember, ki

a bölcelem tanait nem feledte az iskola padjain, csupán érdemnek hódol. S azért még magát a tehetséget, sőt a lángészt is csak úgy becsülöm, ha tiszta erkölcs önzéstelenséggel egyesül. Azt tartom Henri Martinnal, hogy ha a lángész bámulatot gerjeszt is és mások fölé emeli a halandókat: igazi nagyságot egyedül a jellem ad.

Egy félreeső csendes utcában, mely a luxemburgi kert mellett elnyúlik, egy szegletház harmadik emeletében lakik Franciaország egyik legnemesebb gondolkozója: *Michelet*. Ki ne ismerné a világhírű író nevét, s legalább egyik-másik munkáját? Történelme ugyan kevés kézen forog hazáján kívül; de egyéb, politikai és reformátori könyvei mindenhova elhatottak. Reformátoriának nevezem, mert valamennyinek az ember nemesítése, az igazság uralomra juttatása, a civilizáció terjesztése a célja. S a milyenek munkái, olyan maga az ember, vagyis helyesebben, a mit irt, az mind lelkének, természetének hű kifejezése. *Michelet* a szabadság, a haladás, az emberiség szószólója; szereti ugyan hazáját, de annál jobban szereti az egész emberi nemet. Ő nem a cselekvés, ő a gondolkodás, az eszmehintés embere: hajlama, szelid természete a tettek viharos mezejéről távol tartották. Ő író és tanító, mint ilyen s amolyan egyiránt kitünő, fényes.

Michelet Gyula 1798-ban született Párisban. Atyja a pénztalványok nyomdájában volt alkalmazva. Nevelése az idő bélyegét viselte magán; míg gyorsan haladt elő a tudományokban, urvacsorájánál soha, még az elsőnél sem volt. Készségének köszönhető, hogy már 23 éves korában a collége Rollin, s később a tanárképezdében tanítói helyre neveztetett ki. 1830ban az országos levéltár történeti osztályának főnöke lett, s Guizot miniszteri tárcát kapván, helyettesének választotta őt tanári székében a Sorbonne-ban. Nyolc évvel reá a Collége de France-ba választatott meg, az erkölcsi és politikai tudományok akadémiajába.

Előadásait valamint iratait e korszakban a jezsuiták elleni küzdelem jellemzé; ezeknek befolyása vitte ki, hogy 1851-ben szószékétől megfosztott. Következett az új császárság megállapítása, s vele a tisztviselők új esketése. *Michelet* nem akarván az elébe szabott föltételt teljesíteni, megvált utolsó fizetéses hivatalától is az országos irattárban. Kettőztetett munkától kérte ezentul kizárólag kenyerét. Tisztelet a férfunak, ki meggyőződéseért szenvedni képes.

S Isten nem hagyta jutalom nélkül a serény munkát, a hű kitartást. A jeles író dolgozatai jó keletnek örülvén, független életet biztosítottak

neki. Most ismét maga köré gyűjtheti esztörtöki napokon számos barátait és tisztelőit. Ezek közé tartozván én is, szívesen követem maga és neje meghívását, annál szívesebben, mert hisz oly nyájas fogadtatás vár mindkettőnek részéről a vendégre.

Mód nélkül csalódnék, ki a szabadelvű demokratát, a szigorú erkölcsbíróat valami torzonborz pedánsnak képelné: a kora dacára legnagyobb csinnal öltözködő háziúr oly finom modoru társalkodó, hogy udvari embernek is beillenek. Fiatalkorában, bár alacsony, szép ember is lehetett. A magas homlok alatt, melyet most már ezüstszínű gazdag haj fedez, fényes s egyszersmind jóságra mutató szem csillog, mely, ha az ékesenszóló szájon valami elmés vagy lelkes eszme fakad, még most is lángra szokott gerjedni.

Nyájas és szabadon gondolkozó ifju neje is, kit szintegy tudományos műveltség különböztet meg a legtöbb asszonyoktól. A „Rovar,” a „Madár” s a „Tenger” nem csupán a férj vizsgálgódásain készültek: a nőnek is volt az észlelődésben nem kis része.

Estély alkalmával nem sok idejét veheti igénybe az ember a házinépek; miután egymás egészségéről, a közös ismerősök hogylétéről pár szót váltottunk, másoknak kell engednünk helyet. Hisz ugy is máskor, nap közben, estefelé jöhettünk el, s akkor bőven beszélgethetünk egymással. Akkor hazánkról is foly mindannyiszor a társalgás, mert hisz *Michelet* rokonszenvvel viseltetik Magyarország iránt, s nagyra becsüli a magyar fajt, melyet „öt millió nemesnek” nevez valamely munkájában. Nézzünk tehát szélyel, ki van itt ismerőseink közül.

De még mielőtt elfordultam, ime, felém siet egykori tanítványom, a nagyreményű De Gerando Attila, huszár öltözetben, ki kedves és bájoló nővérel a társaság tapsai között alkalmasint csárdást fog járni. A leány lelkes anyja mellett ül, a derék De Gerando Ágost özvegye mellett, ki, hogy jó olvasmányt nyújtson gyermekeinek, maga irt s nyomtatott magyar könyveket Párisban.

Amott egy kis csoport előtt a szikár Pelletan Jenő hadáráz kezével, tüzesen mutogatva valamit a köpcös szőke Nefftzernek. Emitt mellettünk Renan fogadja a háziasszony szerencsekívánatait utolsó könyvéhez, s az ember mindjárt ráismer a kis zömök ember beretvált arcáról, hogy pappneveldében honolt. Különös érdeket kelt ő az asszonyoknál, kik nagyobbára a szomszéd teremben ülnek, várva hogy a politikáló férfiak olykor-olykor hozzájuk is bepillantának. Itt láttam egyszer

többi között Hugo Viktor nejét is, valamint Liszt Ferenc leányát, Ollivier Emilnét.

Férje — ezental nehezen fog ide vetődni — magas, karsu barna fiatal ember, két ismeretlen ural beszélget, háta mögött levén Perrault szob-

rász. A pamlagon ül magára Carnot; fehér fűrtü, kerek arcu kised ember, a ki, midőn az ajtó nyílik, örömmel tekint a belépőre. Ez *Henri Martin* a történetíró s publicista.

Irányi Dániel.

Oh akkor, akkor érzem!

Ha a lánykára gondolok,
Ki értem mindent áldozott,
Ki keservesen sirt, midőn
A bucsúszó elhangozott,
Ki, bár messzire költözött,
Mégis enyim maradt szive,
Imáját későn és korán
Nevemmel kezdi s végzi be:
Oh akkor, akkor érzem,
A föld mégsem pusztá nekem,
Hogy nem lehet, hogy nem szabad
Panaszra nyitnom ajkamat!

Ha barátimra gondolok,
Kik szeretve állnak körül,
Búmban mindegyik osztozik.
És ha örülök, mind örül,
Kik közül néhány rég a sír
Sötét mélyében szendereg,
De kik feljönnek oman is,
És terhemen könnyitenek:
Oh akkor, akkor érzem,
A föld mégsem pusztá nekem,
Hogy nem lehet, hogy nem szabad
Panaszra nyitnom ajkamat!

Ha a tüzhelyre gondolok,
Hol édeseim szava zeng,
Kik, gyakran mondják: „mért hogy ő
Oly ritkán lehet a miénk!“
Kik ha rólam hirt hallanak,
Szemükben öröm tüze ég,
Kiknek legkisebb ohaja:
„Csak megáldaná őt az ég!“
— Oh akkor, akkor érzem,
A föld mégsem pusztá nekem,
Hogy nem lehet, hogy nem szabad
Panaszra nyitnom ajkamat!

És ha a sirra gondolok,
Mely tán már holnap megnyílik,
Gyászt, éjszakát nem rúm bocsát,
De sok bánkódó szivre itt,
Ha eszembe jut, hogy maga
A göröngy is, mely befedez,
— Csakhogy álmom könnyü legyen, —
E drága szivek terhe lesz:
Oh akkor, akkor érzem,
A föld mégsem pusztá nekem,
Hogy nem lehet, hogy nem szabad
Panaszra nyitnom ajkamat!

Dalmady Győző.

Kerüld a szépet!

Beszély.

Irta *Jókai Mór.*

Radziwill János herceg tökéletes mintája volt annak, a mit a középkorban lovagnak neveztek. Bátorsága a csodatevéssel határos; férfiu erőben fölülmulatlan, szive érzékeny, mint egy gyermeké, lelke áhítatos, mint egy aggé, és elméje oly éleslátó mint szemei. Testgyakorlatokban, vitézi tornákban első hős, csatákban nevetve harcoló, s a hogy elmondhatta magáról hogy éktelenül gazdag ur, hogy az ország egyik határától a másikig utazva, mindenütt saját házában hálhat meg: ugy elmondhatta Radziwill, hogy a mely városban megfordult, mindenütt imádkoznak érte. Férfiak ellenében büszke, hölgyek iránt kedélyes, tréfában kifogyhatlan, soha sem boszus, soha sem nehéz haragu, valódi bálvány egy férfiban. Hangja csendő, mikor szeliden szól, dörgő, mikor indulattól

átmelegül, s képes magát lágyan behizelni minden szivbe.

Valóban, mikor Radziwill János herceg lován ült, sisakrostélyát leeresztve, akkor minden hölgy szerelmes lehetett belé.

Hanem aztán, mikor lováról leszállt, és sisakját letette, akkor vége volt minden csalódásnak; természetének aránytalansága kitünt; rövid lábai s hosszú kezei voltak: térdén alul értek, ha leereszté, s arcát egészen elcsufította a himlő.

Már aztán lehetett ő derék ember, okos ember, vitéz katona, böles államférfi, nemes sziv, költői kedély, hű önfeláldozó lélek, sőt igen gazdag ember; az mind nem ér semmit, idomtalán volt a termete, s rut volt az arca; semmi remény, hogy valami regényhőst tehessen belőle idomitani.

Nem is sokáig fog alkalmatlankodni elbeszélésünk folyamában: ő kezdi, s azután, mint szerény, nemes lélek, visszavonul s nem követeli, hogy beszélője legyen az általa megindított történetbe.

Radziwill herceg a múlt század közepén Rómában lakott; már több mint tizenkét évet töltött ott saját palotájában.

E palotának egyik szárnyát ő lakta; a másik női lakásul volt berendezve.

A herceg, midőn tizenkét év előtt Rómába jött, egy kis négy éves leánygyermeket hozott magával; s annak a számára volt palotájának fele megnepesítve egy csoport idegen alakkal, a minőket Rómában nem talál. A leányt óhitű zárdaszüzek nevelték; a mi annál feltünőbb volt, mint-hogy a herceget magát, mint igen buzgó katolikust ismerte mindenki, s meg nem bírta magyarázni azt a makacsságot, a mivel Radziwill minden rábeszélésnek ellenállt, hogy neveltesse védecét valamelyik katolikus zárdában. Radziwill állhatatosan megmaradt a mellett, hogy a lány a görög szertartások szerint ismerje meg a vallást.

Ki volt az a leány? honnan került hozzá? azt nem tudta senki. Csupán annyi volt kitudható, hogy a leány keresztneve: Anna.

Mi e leány Radziwillre nézve? rokona nem lehet, mert hiszen óhitű; gyermeke nem lehet, mert a herceg még maga is ifjanc volt, mikor a négy éves leányt ide hozta. Az az ábrándja sem lehet vele, hogy há fel nő, nőül vegye, mert akkor nem csinálna maga elé akadályt a különböző hitvallás szerinti nevelésben.

Annyit azonban lehetett tudni, hogy a leány igen szép volt: valódi görög arcél, finom egyenes orr, sugár, hajlott szemöldök, nagy metszésű sötétkek szemek, psychei termet; egy tünemény az olympi hitregekörből.

Mégis azt hitték, hogy Radziwill elébb-utóbb szerelmes fog lenni ebbe a leányba. Lehetetlen, hogy egy fődél alatt lakják vele oly hosszasan, és mindennapi látásától el ne veszisse fejét, szívé, mindenét.

Persze, hogy el is vesztette.

Fejét, szívé, mindenét. Vagyonát is, lelkét is ráadásul. Szegény herceg! Csákhogy azt soha sem tudta meg senki. Még mi sem fogjuk azt megtud-

ni, majd úgy eltűnik ő előlünk, hanem azért mégis bizonyosak leszünk felőle, hogy úgy volt.

Egy napon a herceg meglátogatta Annát, s a nevelőnőnek azt mondá, hogy egyedül akar védecével szólani családi titkok felől.

Anna olyankor mindig le szokta a szemeit sütni, mikor a herceggel szemközt volt; talán tudta, hogy szemei milyen szépek s fukar volt azoknak láthatásából juttatni védőjének? Talán félt attól a tűztől, a mi annak a szemeiben ragyogott? Vagy talán — sajnálta őt, hogy olyan rút.

— „Kedves Anna — szól Radziwill, megfogja gyöngéden a leány kezét, — a leány hagyta azt megfogni, és nem szorította vissza. Nekem hirtelen el kell utaznom Szentpétervárra. Ott nagy változás történt, a cár meghalt, s a cárnőt kikiáltották uralkodónőnek; az pedig lefoglaltatta vagyonaimat. Nekem vissza kell sietnem, hogy magamat igazoljam. — Ne rettenj meg. Semmi baj sem fenyeget ott. Udvari cselszövény lesz az egész, a mit megjelenéssel majd szétoszlatok. — De mielőtt elhagynám Rómát, azt a titkot, a mi az enyim és a tied, a mi bennünket itt Rómához kötve tart, fel kell előtted fedeznem; hogy őrizd azt magad, és tudd, hogy mitől kell magadat őrizned? A te családi neved, melyet eddig ki nem mondott előtted senki: „Tarakenoff.“

„Anyád az európai koronás fők egyik leghatalmasbika volt: Erzsébet cárnő.“

E szóra, mint a villámlobbanás, tekintte fel Anna két nagy uralkodó szeme Radziwill arcára, és arca kigyuladt és keze megszorítá a férfi kezét: mintha minden szemsugára, vérlángja és idege azt kérdezné tőle: „s hogy mersz te hozzám közelíteni, ha ezt tudod“

Hanem a férfi is visszaszorítá a keményre vált kezét, és nyugodt tekintettel állt ellen a büszke szemvillanásnak, s azután folytatá:

„Apád pedig egy ukrániai balalaikaverő énekes volt; nagyapám udvarában zsellér jobbágy.“

A szép szemek ismét lehunytak e szóval, hosszú pilláik alá elvonulva; a kéz ismét élettelen tárgy lett Radziwill kezében s Anna arca ismét halavány, mint a görög templomok classicus szobrai.

(Folyt. köv.)

V e l e n c e .

Velencének salonja, fődísz, legnépesebb gyűhelye, foruma, corsója, gázlorok s a csillagok által kivilágított redout-terme — a világhírű sz. *Mírck*

tér, mely képünkön „Piazza S. Marco“ cím alatt látható. E egy márvány s trachyt-kövekkel kirakott óriási négyszögű nyílt terem, egy sétatér, egy nagy-

A Dugana vagy harmincad-épület Velencében (Rajz. Haske.)

szerű park, melynek lombos fasorait s tarka virágcsoportozatait az itt öszpontosuló mindennemű építészeti styl remekei képezik, mi különösen a hátul feltűnő sz. Márk-templom s a dózse-palota külsején és belsejében feltalálhatók. Hossza 680 lábnyi, szélessége keleti oldalán 530 lábnyi, s mindenfelől pompás épületekkel van környezve.

A tengeren érkező utasra meglepő benyomást tesz Velence nyílt kapuja, a sz. Márktér kiegészítő része, a képünkön látható „*Piazzetta di S. Marco*.” (Szemközt, a nagy csatorna tulsó oldalán látható a „*Santa Maria della Salute*” nevű egyház, kúpos födelével. Ezen egyház 1,200,000 cölöpre van építve.) A parton (Molo di S. Marco) álló két óriási gránit oszlopot, ezen pompás két kapufélfát, Domenico Michieli dózse hozta magával a görög szigetekről, midőn a szent földről 1127-ben visszatért, mint diadalmi jeleket. E két oszlop a képünkön balról látható dózse-palota s a jobbrafekvő régi pénzverde (Zecha) épületei közt sok ideig eldölvé hevert, mignem Nicolo il Barattiere építész mostani helyökön talpra állítá azokat. S mint-hogy ezt a mostani gépek híjában csak igen nagy erőfeszítéssel lehetett eszközölni, a köztársaság felhívta amaz ügyes építész, hogy kívánjon műveért oly díjat, mint a minő neki tetszik. Barattiere nem kért pénzt, hanem maga s örökösei részére szabadalmat arra nézve, hogy ezen két oszlop közti téren nyilvános kártyabankot adhasson. Mindamellett, hogy a hazardjáték el volt tiltva, a dózse nem akará visszavonni szavát, s megadta neki a banktartási szabadalmat. Ez négy századon át roppant jövedelmet hozott a Barattieri-családnak. Gritti András dózse megsokalván e nyilvános botrányt, hogy szép szerivel véget vessen a dolognak, egy új botránnyal szorítá ki helyéből amazt, ugyanis 1529-ben minden bűnös kivégeztetését a két oszlop közti téren kezdék végrehajtani, ez által meg volt a bank helyisége bectelenítve, és senki többé nem ment oda játszani.

Az egyik oszlop fejezetén sz. Tódor, mint Velence legrégebb védszentjének márványszobra, a másikon a régi köztársaság cimere, a híres szárnyas oroszlan ércszobra áll, mely a francia hódítás alkalmával szintén Párisba, s onnét ismét 1815-ben visszavándorolt. — Mind a dózse-palota, mind a pénzverde különböző és sajátos modorú remek épület a maga nemében. A *Zechát*, melyben oly sok ideig verték a leginkább hadi zsákmányból kikerült arany zecchinókat, Sansovino terve szerint Scamozzi építé dóriai és római oszloprendszerrel, s nagyszerű szobrokkal. Belső udvarában áll a nap szobra, mint az arany jelképe, Danese Cat-

taneo remekműve; termeiben Tizian-, Tintoretto- és Bonifaziótól több beceses kép látható. A piazzettára eső, dóriai és jóniai oszlopok- s 20 boltíves folyosóval ellátott részét régi könyvtárnak nevezik, s műértők a világ egyik legszebb épületének tartják. Itt állott a köztársaság régi könyvtára, melyet most a dózsepalotába vitték át.

A dózsepalota szomszédságában áll sz. Márk-temploma, ennek irányában a képünkön többször feltűnő önállású *harangtorony*, mely Olaszországban mindenek közt legmagasabb, s melynek lépcsőin III. Henrik francia király és I. Napoleon löháton mentek fel Velence fekvése- s környezetének gyönyörű kilátását élvezendők. Régebbi időkben e torony közepe táján egy vasrácsos vaskalitka (gabbia) függött, melybe a vétkes papokat zárták; csúcsán aranyozott forgó angyal áll. A régi köztársaság idejében minden haragnak meg volt a maga jelentősége, az il campanonót úrnapijkor s a dózsének a tengerrel eljegyzése ünnepélyekor huzzták meg, a del malefizió nevű lélekharangot pedig a bűnösök kivégeztetésekor.

Mindkét képünk rajzában a templom előtt 3 *sudár cédrusárbo*c látható, bronz talapzaton, melyeken egykor *Cyprus*, *Kandia* és *Morea* szigetek zászlói lobogtak. — A templomhoz közel a mester-séges *óratorony* (torre dell' Orologio) cifra önálló épülete tűnik fel 1496-ból, renaissance-stylben, a szűz anya szobrával; tetején két szerecsennek csüfolt cyklops kalapáccsal üti a harangot, s veri ki az órát. 1750-ben a villám szétontván gépezetét, csak kijavíttatása 8500 aranyba került.

A sz. Márktér két oldalát hosszant az úgynevezett *régi és új prokuráciák* (Procurazie) nagyszerű épületei foglalják el. Az a XV-dik század vége felé épült, s a köztársaságnak legelőkelőbb tisztviselői a sz. Márk-templom örei, prokurátorai lakták azt. Földszinti oszlopos folyosóját, hol a legpompásabb kirakatu boltok- és kávéházak hosszú sora követi egymást, s mely alatt rosz időben is kellemes séta esik, — s első emeletét Pietro Lombardo, második emeletét Buono vezetése alatt Bergamasco építé. — Az új prokurácia épülete ennek általlel- nében van a másik oldalon, — ez pompásabb, de amaz könnyebb s öszhangzóbb modorban van építve, — az oszlopos sétasorok itt sem hiányzanak. A négyszögű piacot a Napoleon által egy templom helyébe épített *Atrio* arányosan zárja be, mely amazok gyöngé utánzása.

A sz. Márktér (Piazza S. Marco) reggel és déle- ben még nem igen élénk, s leginkább csak idegen jövevényeket láthatni rajta.

A prokuráciák folyosóin egymás mellett sűrűn

nyiló kávéházak, a mi nagyszerű és pompásan fölszerelt pesti kávéházainkhoz képest, habár némelyek csinosan diszítvek, csak kis szűk boltok. Meleg időben leginkább a folyosó ives oszlopai alatt és között ülnek az újságolvasó s kávézó vendégek.

Délben 2 órakor igen nagy szelid galambfalka szokott a Márktér szőnyegszerű tarka kövezetére a ház- és torony-tetőről, hol fészkelnek, le szállani, hol egy tisztelen öltött asszony éteti őket a város költségén.

Estefelé kezdődik csak itt az élet, — ekkor kezd dagadni és hullámszni a város minden részéből ide folyó néparadat, kivált midőn katonai zene harsog a piac közepén. Ekkor a kávéházak előtt rakásra halmozott székeket, s asztalokat az érkező vendégek számára felállítják s minden kávéház kiterjeszkedik a Márktér széleire, — s jönnek a vándorzenészek, énekesek, kik egész mimikával egyes operai részeket is előadnak, s valódi komédiát csinálnak. Magát a piacot és a pompás kirakatu boltokat 200-nál több gázlobor és csillár világítja, s e büvös fényzőn s az élénk zajos társalgás, a le s föl-sétálók roppant tömege oly meglepő látványt nyújt, mintha valami tündéri palotában, az ég csillagos boltozatával fedett operaszínházi táncvivalomban volnál. És ez rendszeren éjfélig, néha éjfélutánig is tart, miután a velencei nép nagy része későn fekszik, későn kell.

Hol vannak azok az idők, midőn az ujonnan választott dózsek e terén tartották pompás diszmetőket, vagy a midőn a bucintorón ünnepelték a tengerrel eljegyzésüket, s a fejedelmi palota erkélyéről oly atyai részvétellel nézték a nép ünnepeit? — Hol vannak az idők, midőn a sz. Márktéren 8 napig tartott a nagyvásár, az ugynevezett *fiera franca*, mely a hordozható deszkabódék városában kitérte kelet és nyugat kincseit? — vagy midőn 1441-ben Francesco Foscarinak a legszebb velencei hölgyeli egybekelése menyegzői ünnepén tartott harcjáték alkalmával a sz. Márktér aré-

nává volt átalakítva, — avagy midőn száz évvel előbb az olaszok legnagyobb lyrai költője, Petrarca, a sz. Márk-templom főbejárása előtt emelt állványon költeményével dicsőíté azon ünnepet, mely Kandia visszafoglalásának örömeire tartatott. Hát midőn Nagy Lajos győzelmes magyar hadserege élén bevonult a sz. Márktérre, s a nagy toronyra tüzeté ki háromszinü zászlónkat?

A *dózsepalota*, melynek külseje képünknek „*piazetta*“ című rajzán látható, s melynek a tengerre néző homlokzata előtt terül el a molo di S. Marco, s a riva della Schiavoni-nak nevezett part — a legeredetibb s legnagyobbszerűbb épületek egyike, méltó képviselője az a büszke arisztokraciai köztársaságnak, fejedelmi pompája- és méltóságával bizonyos rejtélyes, titokszerű varázs párosul, s az arab és goth építészet fantasztikus idomzatainak netovábbját egyesíti magában. A XIV-ik század végén s a XV. elején épült fel mai alakjában, s arab, goth modorában, Philippo *Calendario* és Pantaleone *Bon* vezetése alatt. Alsó részét, mint a prokuráciákat, a legmesteriebben készült oszlopos folyosó környezi. A főbejárasi kapunál a felső karzat 9-ik és 10-ik oszlopa veres márványból van, s ezek közt hirdették ki a köztársaság idejében a halálos ítéleteket, mit a szerencsétlen áldozat bitóhoz vasalva hallgatott. A különféle színű márványból kifaragott, s az igazság szobrával ékesített pompás főkapura (*porta della Carta*) voltak a köztársaság rendeletei kiszögezve.

De kifogyunk a térből, pedig a két kis négyszöget befoglaló épületek *külsejét* festettük csak; a bennök felhalmozott történeti műemlékek, kincsek stb. ismertetését a mutatványul használt naptárban bővebben megtalálhatják olvasóink.

Végül első képünk a „*Dogana*“ vagyis: vámház környékét tünteti fel. — A kelő nap sugarai aranyozzák a márvány-palotákat, melyek — mint egy ébredő szépség — kacérkodva tükrözik magokat a zöld hullámokban.

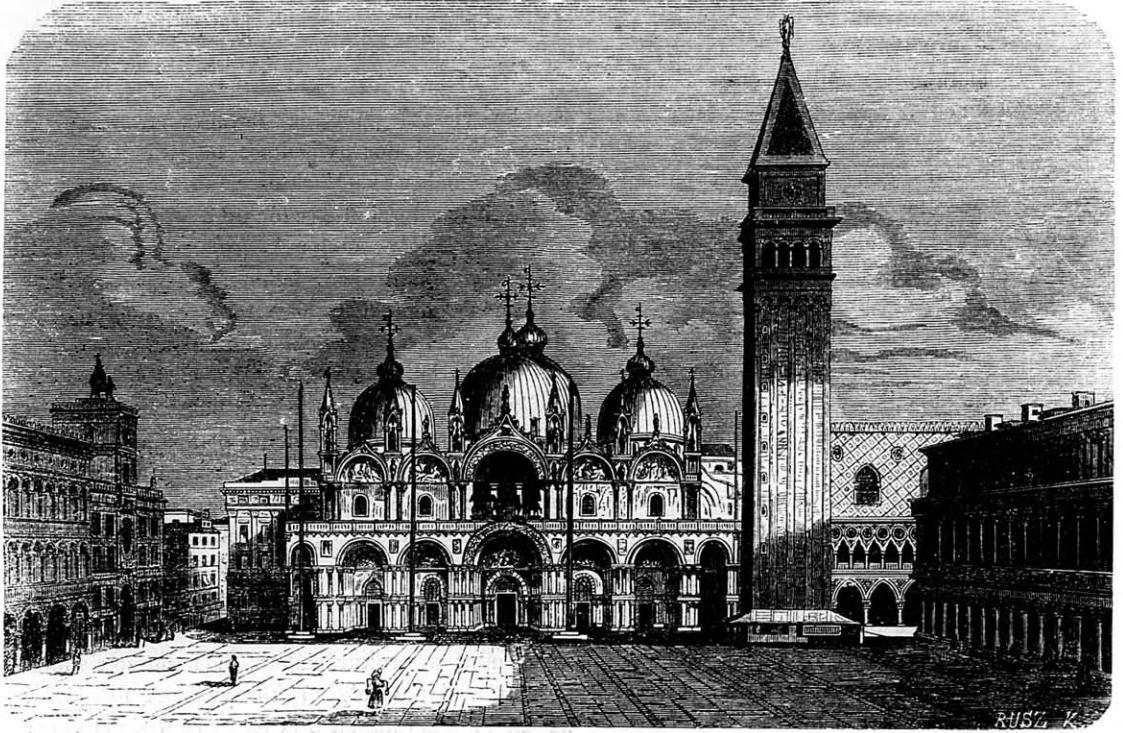
Nemzeti muzeumunk műkincsei.

VI. „II. Lajos testének föltaláltatása a Csele-patakban.“

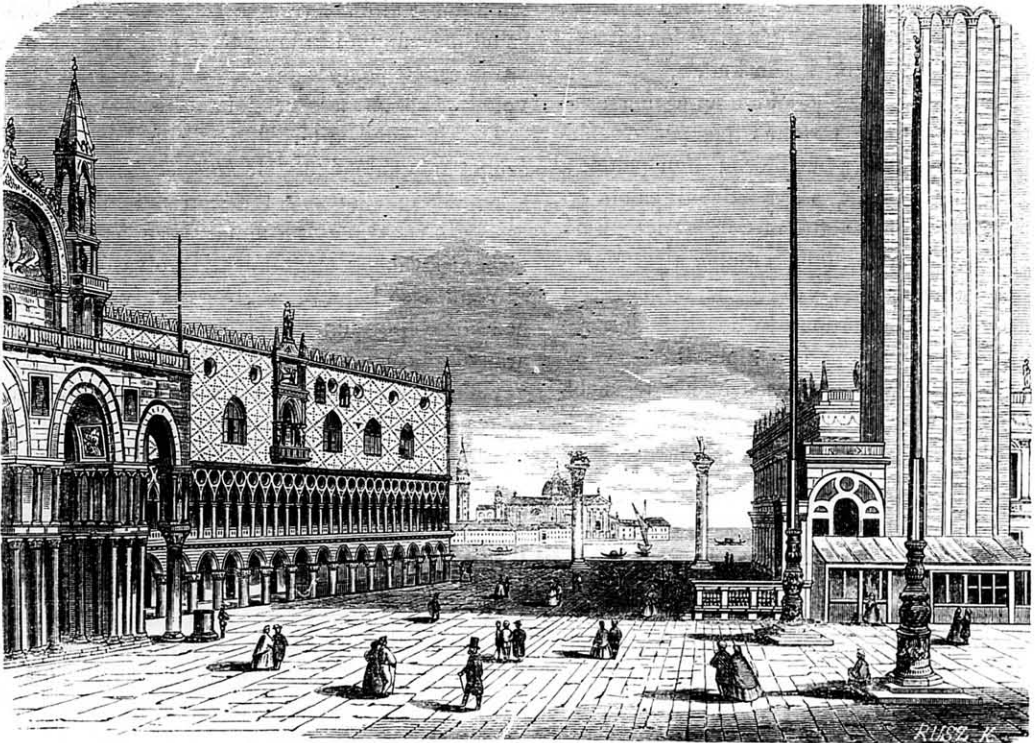
A gyászos mohácsi nap története annyira ismeretes minden magyar előtt, hogy annak elmondását szükségtelenné tartjuk. „Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács“ lön temetője a fiatal királynak is, kit a végveszély pillanatában Czetricz és Trepka apródjai kiragadtak a csatamezőről, s futottak vele az omló zápor oltalma alatt. A me-

nekvőknek egy kicsiny patakon, a Csele erén kellett keresztüluszatniok, mely azonban e pillanatban a fellegszakadástól megáradt; a király neki ugratott a háborgó viznek, de a magas partról lova visszabukott, s maga alá temetve lovagját, belé fojtá azt a vízbe.

A király hulláját két hónap mulva találták meg,

Piazza di S. Marco. (Lásd szövegét a 420. lapon.) Rajz. Haske.

Piazzetta di S. Marco. (Lásd szövegét a 422. lapon.) Rajz. Haske.

s Székely Bertalan azon jelenetet festé le, midőn a viaszhalvány fiatal király testét hívei épen ki emelik az iszapsírból.

Ez volt Székely Bertalan első műve, melyet a pesti mútárlatban kiállított. A kép alakjai fél élet-nagyságúak, s az egésznek gazdag költészete, a nagyszerűen felfogott történeti momentum, az erőteljes csoportozás, az alakok hű jellemzése s a szerencsés ecsetkezelésnél fogva az ország legértelmesebbjeinek tetszését vivta ki, kik a kép kiállítása idején épen az országgyűlés alkalmából Pesten

meg, s így báró Eötvös József megvásároltatására aláírást nyitott. E kép most muzeumunk egyik ékessége.

Székely Bertalan még fiatal ember, 1835-ben született, s mert Madarász Viktor s ő jelenleg az újabb festői nemzedék legtehetségesebb tagja, még igen kitünő műveket várhatunk tőle, melyek közt alkalmasint helyet fog azon nagy történeti képe is foglalni, melynek vázlatát műtermében már alkalmunk volt látni, s mely a magyar történet válságos pontját, a mohácsi csatát állítja

II. Lajos testének föltalálása a Csele-patakban. (Székely B. muzeumi festménye után fényképezte Licskó J., rajz. Blumberg.)

valának összegyűlve, s ekkor azon óhajtás támadt, vajha e kép a nemzeti muzeun csarnokába jutna. Azonban a műegylet azt magas ára (2000 bajor tallér) mellett csekély jövedelme miatt nem vehette

elő. A „Hazánk s a Külföld“ színes nyomatu nagy műlapjának eredetijét is ezen jeles festésztünk készíté, s így jutalomképiünk, a műbarátok előtt kétszeres beccsel birhat.

A Z O R S Z Á G B I R Ó

A nádor után következő országzászlós, II. Béla okmánya szerint, már a szt. István idejében létezett királyi udvari bíró, Comes Curialis, ki rendesen az udvarnál tartózkodott, s a királyt utjaiban kö-

vette, s mind a két esetben a királyi udvar elé hozott ügyekben a fejedelem megbízásából s nevében bíraskodott. Mivel e szerint bírói köre az egész országra kiterjedt, kapta az „országbíró“ címet.

Az országbíró már a legrégebb időben is Comesnek (grófnak) neveztetett.

Később a király elé hozott ügyeken kívül több nevezetes perben rendeltetett bírónak, mint például Zsigmond által a magszakadásból eredt s a királyi jogra vonatkozó perekre nézve.

Midőn később a bíraskodás s birói rendszer változott, az országbíró jogköre is változásokat szenvedett, de mindig a nádor utáni legelső zászlós maradt, ennek megakadályozásakor, vagy ha a nádori szék üres volt, ő elnökölt az országgyűlésen, s jogosítva volt oly esetben az ország rendeit összehívni, ha a király trónra lépte után egy év alatt nem hívott össze országgyűlést a koronázás végett, s nem volt nádor.

A nádor-választásnál, mint az országgyűlés ilyen esetben elnöke, ő szavazott először.

Midőn a hétszemélyes tábla s a kir. helytartónács szerveztettek, mindkettőnek tagjává lön, s az előbbinél rendszeren ő elnökölt.

Előtte lehetett nyilvános végintézetet tenni; mind ezt, mind egyéb birói kiadványait: idézési, tanu-kihallgatási stb. parancsait, az előtte történt jószág-eladásokat, saját birói pecsétje és saját neve alatt erősítette meg.

A kir. táblához alországbíróként nevezett ki, s ez a kir. tábla előbbkelői közé tartozott, s a személynek s alnádor akadályoztatása esetében cínökölt.

Továbbá a királyi táblához ítélmestert ő nevezett ki.

R. G.

Két okirat.

I.

Gabriel Bethlen etc. (a szokásos bevezető sorok latin nyelven.) Ez elmúlt esztendőbeli Virginásunknak Virginas Jánosnak, kit az ur Isten e világi életből kiszólitott a minapiban Segesváratt, kinek országunkban, idegen levén, semmi atyafiai nincsenek, Segesváratt kiváltképen és egyebütt is birodalmunkban, akárkinél maradtak volna javai, ugmint pénze, ruhája és akármi névvel nevezendő marhája, mindeneket hegedüsünknek, Hegedüs Mihálynak conferáltunk; így lévén: Hagyjuk és parancsoljuk is serio (határozottan) e levelünk látván, valakinél Segesváratt avagy másutt a megholt Virginas Jánosnak pénze, ruhája, aranya, ezüsti és akármi névvel nevezendő javai maradtak, mindeneket fide mediante, kivévén fogyatkozás, s perpatvar és haladék nélkül a megirt Hegedüs Mihálynak adja és adassa kezében kegyelmeteknek, sat. Datum in civitate nostra Bistriciens die 6-o febr. ao dni 1617. Gabriel princeps. Simon Pécsy Cancellarius. (Magyarul: Kelt Beszterce városunkban, 1617. február 6-án, Gábor fejedelem. Pécsi Simon kancellár.) (Egykoru okirat Mikes S. ur gyűjteményéből.)

II.

Nos Helena Zriny, Celsissimi condam Domini Francisci Rakoczy El. Transilvaniae Principis, Par. Regni Hungae Domini et siculorum Comitís perpetui Comitís Relicta Vidua*): Adgiuk Tudtára mindeneknek az kiknek illik ez levelünk által;

*) Magyarul: Mi Zrinyi Ilona, néhai fenséges Rákóczy

Hogi Tury városunknak Lakossy alázatosan instálván (könyörögvén) előttünk; hogi köztök feslett rozsz életü, és czégéres vétkü személyeket ne szenvedjünk lakny; mely alázatos Instantiájoknak mi is annualva (helyeslven), és egiszersmind igen serio megparancsolva per praesentes (a jelenlevők által); mivel mind Isten, s mind Ország Törvénye ellen való dologh, hogi afféle nyilván való gonosz cselekedettü személyeket magok között ell ne szenvedgiék s — helyt ne adjanak, sőt ha olyak találatnak most is, elsőben érdemek szerint büntetessenek megh és mindgiárt üzetessenek ki, kit ha el nem követnek megh említett Tur Várossy Biráink Egiáltallyában magok a birák büntetésünket el nem kerülík, mert az Isten is sokszor egi ember vitkjért az egész várost megh szokta büntetni. Nec secus facturi. Datum in Arce Nostra Munkács die 21. mensis Julij Anno 1681. Zrinyi Ilona.*)

Kivülről: Zrinyi Ilona Fejedelem Asszonynak parancsolattya a gonosztévökről. 1681. — (Mező-Túr városa levéltárából.**)

Közli: **Szilágyi Sándor.**

Ferenc urnak, Erdély választott fejedelmének, a magyar királyság részei urának és a székelyek örökös grófjának hátra-hagyott özvegye.

*) Magyarul: Másképp nem szabad cselekedni. Kelt Munkács városunkban, 1681. július hó 21-dik napján.

**) Mig az első okirat helyesírásán — könnyebb megérthetés végett — változtatásokat tettünk, az utóbbit egész eredetiségében hagytuk, azon reményben, hogy azt nőolvasóink is megértik.

Szerk.

Az indiai sálók árverezése Londonban.

E csaknem megfizethetlen áruknak, az indiai sálóknak árverezéséről akarunk néhány érdekes adatot közleni olvasóinkkal.

Minden év június és november havában gyűlekeznek össze a vevők Európa csaknem minden fővárosából, a hírlapok által közzétett napokra, hogy a nagy sál-árverezéseken részt vegyenek, melyet a londoni nagykereskedő-házak tartanak, kik ezen üzletet szorosan kezeik közt tartják.

Említett kereskedő-házak Kelet-India ugynevezett sál-kerületeiben ügynökeik által vásároltatják meg e drága árut. Egyetlen egy ily sál elkészítése gyakran félétvet igényel, mely idő alatt nemcsak egy, hanem több személy is dolgozik rajta. Ezen árut az indiai hajók minden évben kétszer viszik Londonba. Ott 3 egész 25 darabig, csomagokba rendezik érték és minőség szerint, s a téres „India house“ épületben az illető sál-hajászok által nyilvános árverezés útján eladatnak.

A vevők gyakran két-három héttel előbb érkeznek el a kítüzött határnapnál, bejelentik magukat az alkuszoknál, s ezektől egy programot kapnak, melyeken fel van jegyezve minden csomag száma melyik hajóval érkezett és mióta fekszik Londonban, továbbá minden darab sál színe és száma, s végül hossza angol lábak és hüvelykekben. Ezen jegyzékkel ellátva, elmennek az illető helyiségekbe, ott a csomagonként kiállított árut bíráló alá veszik s észrevételeiket feljegyzik maguknak, hogy az árverezésnél képesek legyenek meghatározni: mennyit ígérhetnek.

Ezen átmenő vizsgálat fölötté szükséges, mivel Kelet-Indiában úgy rendezik a csomagokat, hogy a melyben pl. 5 darab van, 2 igen jót, 2 közép szerűt és egy roszt tartalmaz. A bíráló tehát fölötté nehéz és nagy szakavatottságot igényel. Az árverezésen nem bontatnak ki a csomagok, hanem csak a szám kiálltatik ki és erre ígérnek.

Az árverezés napján a vevők a „Sale Rooms“-

ba mennek. Az előtérben ül egy emelkedett helyen a vezénylő alkusz, mellette jobbra balra segédei állanak, kik a vevők intéseire figyelnek. Az alkusz előtt szemben ülnek a vevők elrekesztett helyeken, — kik rendszeren csak 50—80 főből állanak — úgy hogy egyik sem láthatja a másikat, csak az alkusz és segédei láthatják be az egészet, s figyelnek az adott jelre.

Az árverezés kezdetekor a program első oldalára nyomtatott eladási feltételek még egyszer felolvastatnak, melynek tartalma a következő: a ki legtöbbet ígér, az elismertetik vevőnek, s a megvett csomag árából 20 százalékot; azonnal köteles lefizetni, három hó múlva pedig, midőn az árut elviszi, a hátramaradt 80 százalékot, ha ez utóbbi nem történik meg a kítüzött idő alatt, a befizetett összeget elveszti.

Midőn elkezdődik az árverezés, a vezénylő alkusz kikiáltja a csomag számát, s ekkor elkezdődnek az ígéretek, a vevők hangja azonban nem hallható, mivel csak az alkusz-segédék kiáltják ki az ígért összeget, kiknek az egy kézintés által adatik tudtul, ezt addig folytatják, míg végre senki sem ígér, s a vezénylő kalapácsa leesik. Az árverezés addig tart, míg az eladandó áruk mind el nem keltek. Megemlítendő azonban, hogy míg az ígért összeg száz font sterlingre nem megy, minden intés egy font sterlingnek, midőn a száz fontot meghaladta, minden intés öt fontnak tekintetik.

Igen természetes, hogy ezen árverezések a vevőknek igen sokba kerülnek, mivel némely kereskedőház két-három egyént is küld, hogy az ármegszabásban célirányosan járjanak el. Természetes tehát, hogy ily árverezésben csak nagy házak vehetnek részt, s így az is, hogy azoktól első kézből legcélszerűbb vételek történhetnek.

A petroleum.

Ezen rövid idő alatt oly igen elterjedt világítószert, gyulékonyágánál fogva már számtalan szerencsétlenséget idézett elő. Szükségesnek véljük tehát, hogy kezelési módjával megismertessük olvasóinkat, s e mellett eredetét is röviden előadjuk.

* * *

Ázsiában több népfaj, mint a görögök is, már századok előtt használták a petroleumot világító-

szertül, a régi egyiptomiak halottaik bebalzsamozására használták s a mumiak körül tekert vászondarabokat szintén földolajjal itatták be, melynek maradványai még ma is észrevehetők. A] persák örökkön égő tüze szintén nem egyéb, mint föld vagyis kőolaj. Zoroaszter követői e tűz előtt leborulnak s azt, mint a nagy Isten hatalmát imádják. India némely részeiben szintén vannak helyek,

hol naphtha-lángok égnek, hanem ők az ily környeket, mint az — ördög lakhelyét, — messze elkerülik. Nehány régiségbuvár adatai szerint a régi pogányok oltárain égő öröktűzek szintén ásványolajok természetes kifolyásából állottak. Még jelenleg is vannak helyek, hol e szent lángokat tisztelik, a mi azonban szintén nem egyéb, mint meggyult naphtaszerű gáz, mely a környéken a földből dusan szivárog. A Kaspi tenger közelében van egy hely, hol a földolaj mintegy negyed *mfnyi* területen önmagától ég.

A régiek többnyire Bithunien és naphthanak neveztek, s mostanáig általában a legkülönbélebb nevei voltak; mi *petroleum*, föld- vagy kőolajnak nevezük. Akkoriban templomok világítására és oltári mécsekül használták; mint általános világító szerül. Jelenleg már elveszté vallásos jelentőségét, a sötét szellemek, melyek azelőtt forrásait körülrajongták, örökre eltűntek, s most a háztartásban szerepel.

Legdusabb petroleumforrásokkal birnak Ázsia, Amerika, a kereskedésben azonban az amerikai bir több előnnyel, nevezetesen az éjszakamerikai szabad államokban, hol néhány év óta mély kutak által mesés mennyiségű földolajat nyernek s küldenek szét a világ minden részeibe a kereskedésbe.

Földolaj azonban Európában is sok helyen található. Angolországban Coalbordale mellett fakad egy forrás a köszentelepek között; Italiában Amiano mellett; Parma-hercegségben, Modena és Monte-Chiaso mellett, a Piacenza partjain; Svájcban Lampertsbachnál; Galiciában több helyen; Franciaországban Beciers mellett szintén dús petroleumforrás létezik; honunkban pedig a Mohács és Eszék közti köszentelepek között található földolaj. Tengeri hajósok időnként a tenger felszínén is láttak uszkálni, *pl.* a Cap Verti szigeteknél.

Az emberiség talált módokat a petroleumot égvényes részeitől megtisztítani, azonban, fájdalom! a birvagy és család gyakran megsemmisíti a tudomány fáradozásait, mivel a megtisztított petroleum közé sok rozszlelkű kereskedő naphtat vagy ehez hasonló égvényes olajat kever. Kötelességünk tehát az adás és vevésnél szigoruan az elővigyázat törvényeit követni.

A jól megtisztított petroleum csaknem szinnélküli, s ha valamely égő tárggyal érintkezésbe jön, nem lobban föl.

Hogy ezen tulajdonságáról meggyőződünk, töltsünk kevés petroleumot egy kis edénybe, s egy égő gyufát tartsunk közel felszínéhez; ha kellőleg meg van tisztítva, nem fog tüzet, s ha az égő gyufát bele vetjük, még néhány pillanatig ég, s aztán végkép elalszik.

A mely ásványolaj ezen próbát ki nem állja, mint veszélyes világítószert, visszautasítandó.

Ha azonban a petroleum az ugy nevezett naphtarészekből megtisztított is, melyek rögtöni gyúlékonyságát képezik, mégis elég okunk van használatánál elővigyázattal járni el, adás és vevésnél a ki és betöltögetésnél elővigyázattal kell lenni, miha vászon, gyapju, vagy gyapotneműbe bele veszi magát, gyúlékonysága nagy mértékben fokozódik.

Az eltételhez és szállításhoz legjobb ércedényt használni. Az üzleti raktárak biztos lámpák, vagy kívülről alkalmazottak által világítottassanak meg.

Oly lámpán, melyben petroleumot vagy egyéb kátrányolajat égetünk, nem szabad repedésnek lenni, mivel ez a béli elgyenes közlekedést gátolná.

A tartóban mindig több olajnak kell lenni, mint a mennyit egyszerre elégetünk, s hogy ezt világosan láthassuk, használjunk üveg vagy porcellán tartókat, melyeknek mindig erőseknek kell lenni, összetett részeit erős tapasztalással kell elzárni, hogy az olaj fel ne oldja.

A lámpa talaja mindenkéltt nehéz legyen, ne hogy könnyen feldönthessük.

Ha a tartót azonnali használatra megtöltjük, a meggyújtás előtt ismét gondosan el kell zárni; ha az olaj fogytán van, el kell oltani, és kihűlni hagyni, mielőtt ujolag megtöltjük, ha pedig a kihűlést nem várhatjuk meg, a gyertyát, melylyel világítunk, a megtöltésnél messze kell tartani.

Ha a henger eltörik, a lámpa azonnal eloltandó, nehogy a láng az érc-részeket megmelegitse. Mivel ha a melegség növekszik, az olaj gőzölni kezd a tartóban, a gőz tüzet foghat s robbanást idézhet elő, mely nemcsak a lámpát repesztizét, s hanem a kiömlés által szerencsétlenséget is okozhat, a körülállókat pedig megsebezheti.

Meggyuladt petroleum eloltására legalkalmasabb a homok, föld és hamu.

Petromleummal égetett sebekre legjobb azonnal hideg vízbe mártott vásznat borogatni, gyakran felváltva, kivált ha orvosi segély azonnal nincs közel.

Közli: *Szikkássy Gyula.*

Egy hét története.

— Junius 25. —

Kezdjük az „apostolok“ osztlásán. — A nemzeti színház nehezen mozgó kapuja, — mert itt minden oly nehezen mozog, — rozsdás sarkaiban csikorogva zárul be, hogy a muzsáknak *egy hónapig* ismét háborítlan nyugtok legyen. Az opera arisztokráciája ez alatt fürdőkbe, falukra, nyaralókba vagy épen külföldre költözik, míg a dráma életrel való napszámosai, a szüenidő korlátlan szabadságát fölhasználva, most látnak csak igazán a — *dologhoz*. Eleget pihentek tizenegy hó alatt, most derekasan játszani, ragyogni s becsúgyukat egészen kielégíteni indulnak. A kiben tevékenység, életkedv és vállalkozási buzgalom van, többnyire egyik vagy másik alakuló csoporthoz csatlakozik, melyek, kezökben a színművészet békés olajágával, fölkeresik a vidék jó magyar városait, a mi fővárosi fásultságunk után a rózsaszínű fogékony-ság és bírálatokkal meg nem mérgezett hamar-lelkesedés zajos forrásait, s élvezik a tövistelen rózsák illatát, a püsszegés nélküli tapsokat, a tárt kapujú és még tártabb karú vendégszeretetet, s azokat az egészséges nyájas arcokat, melyek szívélyesen mosolyognak, a helyett, hogy életunottan ásitnának és idegesen fészkelődnének páholyaikban vagy zártszékeiben. Hivatottak és valamire törekvők egyiránt mennek a szélrózsa minden irányában, legtöbben kelet felé, vidáman, mint a vándormadarak, hintve a jókedv, elevenség és vidámság magvait, s mivel szorgalmasan és jó földbe vetnek, valószínűleg — aratni is fognak. A legvonzóbb csoport kétségkívül a *Szerdahelyi Kalmáné*, ki Prielle Kornéliával és több ifju tehetséggel az Alföld városait látogatja meg, mindenütt könnyű francia és eredeti vigjátékokat adva, melyekben tág tér nyílik a kedélyt, finomságot és izlést csillogtatni, s mivel az időszak is épen kedvező, — hisz a láthatár régi nyomasztó felhői oszlanak, s az emberek szívében jobb idők reménye kezd gyökeret verni — kétségkívül mindenfelé oly mulatságos utjok lessz, mint a „Nyáregálom“ban az „éj vig vándorának, ki Oberont is megnevelteté.“ — Egy másik jól begyakorolt színész-csoportot a tiszteletreméltó *Szigligeti* maga vezet Szabolcs és Szatmárba, hol hajdan a magyar színészet első gyermek-gagyogását is mindig sok örömmel hallgatták. — *Balázs-Bognár Vilma* asz szony pedig, e kedves dalénekesnő, ki a nemzeti színháznak valódi mostoha, mellözött gyermeke, szebbnél szebb magyar dalainkkal Erdély nagyobb városait fogja bezengeni, örvendve, hogy végre

valahára a szabad levegőben, hol a szinfalak ár-mányai ismeretlenek, alkalma nyílik szíve szerint énekelhetni. Több első rendű színész egyenkint indul különböző vidéki társaságokhoz vendégszeretekre, játszva kedves alakjaikat, mikhez ide haza alig juthatnak, s örömet utaznak, fáradnak, tudván, hogy egy hó mulva újra visszatérhetnek — *pihenni*. Az igazgató is boldog leend. Békés álmait nem háborgatják alkalmatlan hírlapírók, kik máskor szüntelen fülebe zsonganak és csipkedik, mint valami vérsóvár szúnyogok. Most békén nyughatik, ha babérjain nem is, legalább a mivel sem-törődés selyem vánkosán, s magasztos föllengéssel álmodhatik önmagáról, senki sem zavarja boldog — álmait. Végre a jó közönség is megnyugszik, mert egy darabig nem boszantják a dalművek bábeli nyelvzavara, a jó magyar szövegek irgalmatlan kerékbe törése, a szinpadi szárnypróbálgatások, az unalmas játérend, s az új francia vigjáték-irodalom idéetlen szülöttei, melyek mostanában oly árván nőnek egymás után, mint a mezők leveletlen, szin nélküli kikircei.

Évek előtt, ha a színházat egy egész hóra bezárták volna, legalább is egy pár száz műpártoló embert szomorítottak volna meg. Emlékeznünk, hogy a nagyhét néhány előadás nélküli estéjén hányan voltak, kik a színház hiányában alig tudták találni helyöket, jártak, keltek, boszankodtak, unalmasnak találták az estéket, — hiányzott nekik valami, mi nélkül alig bírtak ellenni. Valódi szükségét szenvedtek. Ámde most már senki sem panaszkodik az egy egész havi szüenidő ellen. Könnyen eltudunk lenni színház nélkül is, mert „a nemzet szemefényéből“ — fájdalom — hályogos szem lett, melyen, ha bezárul, legalább nem kell sajnálkoznunk. — A játérend készítői különben igen böles taktikával tudják kivinni, hogy végre még óhajtja a közönség: zárják be hát, jobb lesz! Az utósó hetekben nagy operákat pogányul adnak elő, szerencsétlen vendégeket léptetnek föl, halva született darabokat támasztanak föl sirjaikból, s oly unalmas drámai előadásokat csapnak, mintha azon törekednének, hogy a közönség jóval előbb oszoljon szét, mint maga a személyzet.

Menjetek hát kedves művészek, művésznők és előre törekvő fiatal tehetségek, kik megoszolva, a vidéki szinpadokon sokkal inkább elemetekben lesztok, mert ott a szorongásban nem horzsoljátok le egymás koszoruit; játszhatjátok azt, a mit szívetekből szerettek; nem kell hetekig várakoz-

notok egy-egy hálás alakra, s általában nem hivatalból, hanem hivatásból szerepelhettek. Nem csodáljuk, ha már előre jókedvűleg csattogtatjátok szárnyaitokat, s mosolyogva indultok utra, mintha mind a dicsőség arany gyapjáért mennének. Azok a kis színpadok sokkal nagyobb tért nyújtanak ti nektek; azok az apró páholyok és rövid zárt-székek nézői sokkal több tapssal jutalmazták sikerült játékaikat; s azok a csöndes életű kisvárosok sokkal több örömjajjal és virágbokrétával vesznek körül titeket! Ott nemcsak nézni és bírálni fognak, hanem együtt érezni is veletek; ott nemcsak száz meg száz bámuló szemmel, hanem ugyanannyi dobogó szívvel is találkoztok! Mutasátok hát be jó kedvvel, a hazai művészet diszére, azon kedves és megható alakokat, melyeket a költők eszméiből tudtok teremteni, s állítsátok helyre a magyar színészet jó hitelét, melyet apró kóbor csapatok oly sok helyen tönkre tettek már.

Vidám, szorgalmas, összevágó előadásaitokat egy józan ember sem fogja irigyelni a hálás vidéki városoktól, melyek megérdemlik, hogy koronkint az igazi színművészet ritkább élvezetében is részesüljenek, mert fogékonyak arra, s minden időben hoztak érette elég áldozatot.

Mi pedig azalatt, míg távol lesztek, el-elsétálva a nemzeti színház bezárt kapuja előtt, majd elringatjuk magunkat azon édes jó reményben, hogy most e zárt ajtók mögött a művészet helyett a kézművesség munkálkodik, fúr, farag, kipótolja a hiányokat, diszit, ügyes gépeket csinál, s tán létesíteni fogja a zárt-székek külön bejáratát is, ha másért nem, legalább a szegény nők iránti tekintetből, kik most igen gyakran nem annyira elfogadják, mint hősileg és foszlékony piperéik fölláldozásával *küzdik ki* drágán megfizetett ülő helyeiket. Mindezt édesdeden remélni fogjuk, ha csak

egy kiábrándult gonosz démonka a színpadok körül ki nem ront, s fülünkbe nem sugja: reméljétek a legjobbat, s várjátok a legkevesebbet!

Míg a színház a nyugalom és édes mitsemtevés karjaiban némán fekszik, a szomszéd Beleznyakert, e diszes nyári hely, hol fák, virágok és lugások köszöntik a vendégeket, zajos estékre számolhat. A jókedv, mely mult télen a Komlót eleveníté meg, valószínűleg ide költözik át a *Bakonyi-féle* ügyes magyar daltársulattal, mely a vidékről visszatérvén, megint egymásután mutogatja be azon eredeti alakokat és vig couplettesteket, melyeket a fővárosi közönség oly hosszú időszakon át sem bírt megenni. A rongyos „Házaló zsidó“ megint újdonság lesz, kivált ha, mint hiszszük, egy igen hatalmas közreműködő, maga az idő fog számára új élceket nyújtani.

A társas életen most nem igen látszik nagyon a holt idény bágyadtsága. Mult vasárnap a visegrádi romokat nagy társaság látogatta meg, s a kirándulás, melyet a Zimay-féle dalárda és a magyar tornász-egylet ügyesen rendeztek, igen kellemes lehetett volna, ha ellensége nem támad a koronkint megeredő felhőkben és csipős szélben, melyek sokszor megriaszták a társaság szebb felét. Szerdán pedig a császárfürdő táncvigalma előtt egy kis érdekes műkedvelői hangversenyt kaptunk, melyben szavaltak, énekeltek, sőt — ritkaságképen — egy füttydarab is volt. De mindezeknél volt a hétnek egy sokkal nagyobb története, mely az egész országban mindenkit egyiránt mélyen érdekelt, egy *örömhír*, melyet az a villany-szárnyon járó kis ördögös szellem, mely percek alatt roppant távolságokat tud befutni, terjesztett szerteszét, hogy t. i. Magyarország új korlátnokája *Majláth György* lett, a legjobb, leghivebb hazafiak egyike.

Vadnai Károly.

Ujdonságok.

* (*Majláth György*) ő felsége által jun. 26-án magyar főkancellárrá neveztetett ki, s másnap már le is tette ő felsége kezébe az esküt. A magyar országgyűlés, még előbb kelt bécsi tudósítások szerint, e hó folytán hivatik össze, s megnyitása október közepe és vége közt várható.

— (*Nagy múltapunknak*) Adámosi Székely Bertalan által készített gyönyörű és hatásos vízfestményét az illető rajzoló már átvették, kik arról mintegy kilenc külön lemezt (stock) készítenek, hogy a képen levő minden szín külön lappal nyomathassék. Minthogy efféle nyomású képek hazánkban eddig még nem készültek, lapunk ki-

adója, Emich Gusztáv ur, e célból több ezer ftba került egészen új gőzsajtó-gépet hozatott és állított fel megtekintésre méltó szép nyomdájában, s e mellett az illető színnyomó szakembereket is külföldről hozatja, kik nemcsak műlapunk nyomását fogják vezetni, de egyszersmind itthoni színnyomóinkat is betanítják, úgy hogy ezután e tekintetben sem kell külföldre folyamodnunk, ha olyas színnyomatu képeket akarunk kiállítani, melyeket az „Illustrated London News“ szokott adni. — Ez alkalommal felhívjuk t. olvasóink figyelmét mai számunk fametszeti képeire is, melyek Ruzs Károly pesti intézetének valóban becsületére vál-

nak, miután azok a külföldi elsőrendű illusztrált lapok képeivel bizvást vetélkedhetnek. „II. Lajos holttestének feltalálása“ című fametszetünk Székely Bertalan ölesnél nagyobb olajfestményének mintegy ötszázszor kicsinyített másolata, s így is benne van a kompositió és rajz erőtelje; a Velence egyes pontjait eléállító képeink pedig egyik rendes illusztrátorunk, Haske ur rajzai után vannak metszve, s ezeket mutatványul kérjük tekinteni Emich Gusztávnak már sajtó alatt levő 1866-diki „Nagy Naptárából,“ melyről belétekintésünk után elmondhatjuk, hogy az mind cikkeket, mind választékos képeket illetőleg nagy gondal és érdekesen van szerkesztve.

— (*Új találmányu fotografiákról.*) A „Pester Lloyd“ nemrég új találmányu fotografiákról emlékezett meg, melyeket most még tán csak Londonban készítenek. E napokban szerencsések voltunk egy Londonban lakó t. munkatársunk arc-képét ilyen fotografiában megkaphatni, s mondhatjuk, hogy az kivitelre nézve minden más eddigi fényképek felülmul, nemcsak a körvonalak (Contourok) s a jellemzetes vonások élessége folytán, de leginkább azért, mert a fénykép *domboru*, s így az arc is úgy tűnik fel rajta, mintha domborművilag lenne kivive.

— (*Nagy tiszteletdíj magyar íróknak.*) Xántus János jeles munkatársunkat Emich Gusztáv fölkérte azon amerikai utelírás teljes bevégzésére, melynek elejét néhány önálló cikkben lapunk volt szerencsés közölhetni. Emich Gusztáv ezen két kötetre terjedhető művet ép oly diszes alakban óhajtja kiadni, mint a Vámbéry közép-ázsiai utazását, s az egyes kötetek különnyomatu diszes képekkel és térképpel lesznek ellátva. Írói tiszteletdíjul Emich ur e munkáért mintegy 2000 pftot ajánlott, s ez oly fényes honorárium, milyennel nálunk még eddig egy prózairónk sem dicsekedhetett.

* (*Deák Ferenc*) hazánk nagy fia jun. 25-én Pusztá-Szent-Lászlóra utazott, hol a nyarat tölteni szokta.

* (*Hg Eszterházy Pál*) birtokai birói zár alá helyezettek, s zárgondnokul Fábry Ignác hétszemélynök van kinevezve. Ez eljárás ő felségétől eredt, s ez az egyetlen eszköz, az egykori rop-pat vagy egy részének megmentésére. E hír következtében az Eszterházy-sorsjegyeket a bécsi börzén m. hó 20-án oly nagy számmal kínálták eladásra, hogy egy pillanatra 100 ftról 40 ftra sülyedtek alá.

* (*A nemzeti muzeum*), mint kilátás van rá, igen becses pénzügyi-temény birtokába fog jutni. Ez az

Edelspacher tábornok által hátrahagyott gyűjtemény, mely 11,720 darab arany és ezüst pénzből áll, s ezek közt 7000 görög és 600 db válogatott római pénz.

* (*Több jeles festőnk*) azon szép célra egyesült, hogy a kitünőbb hazafiak arc-képét a muzeum képcsarnoka számára minden anyagi jutalom nélkül elkészítsék. E derék, lelkes művészek közül Székely Bertalan *Arany, Deák* és *b. Eötvös* arc-képeire vállalkozott.

* (*Reviczky Szevér síremlékét*), melynek rajzát lapunk nemrég hozta, a mult héten állították föl a kerepesi temetőben az elhunyt ifju atyja, nővére s számos barátja és tisztelője jelenlétében.

* (*Gondolák a Dunán.*) Egy Bécsben lakó svájci, Chanson Henrik engedélyért folyamodott, hogy Pesten a közönség használatára a velencei gondolák mintájára épített hajókat állíthasson föl.

* (*Haynald Lajos*), a köztisztelőben álló volt erdélyi püspök, nem marad állandólag Rómában, hanem visszatér a magyar földre, s egyelőre Szécsénybe megy, édes anyjához.

* (*Duka Tivadár*) hazánkfia Kalkuttából ismét Európába tért vissza 20 hónapra terjedő szabadsággal, s egy időre Londonban telepedik meg.

* (*Kossuth Lajosné*) halálhírét Olaszországból megcáfolják. Már több ideje ugyan, hogy betegesen fekszik Turinban, melyet sem ő, sem férje nem hagytak el még csak egy napra is az utóbbi időben, de nincs életveszélyben. Maga Kossuth is levelet intézett egyik olasz laphoz, melyben tudatja, hogy neje nem halt meg. „Életem — ugymond a levél — szomorúsággal teljes; életem hü társa, szeretett nőm nem halt meg. Nagyon beteg és hosszas idő óta szenvedő, de hála istennek, még nincs elrabolva az én és szeretett fiamnak karjai közül“ . . .

* (*Orosz fogságból megszabadult magyarok.*) A varsói osztrák konzulátus közbenjárására ismét 19 osztrák alattvalót bocsátottak el orosz fogságból. Ezek között van 9 magyar is. Háromnak nevét és lakhelyét is említik, ezek: Erdélyi László Maros-Vásárhelyről, Geyer Gusztáv Szegedről és Moszócy Károly Komáromból.

* (*A magyar gőzhajó-társulathoz*) a birodalom és külföld legtekintélyesebb gyáraitól jöttek — még pedig nagyobb részt minden fölszólítás nélkül — ajánlatok és tervek gőzhajók építése iránt, ezeket a választmány illetékes szakértőkkel bíratja meg, s irányelvül tüzte ki: a legjobb gépeket és járműveket készítő gyárból, minél sebesebben járó, s minél kényelmesebb és csinosabb gőzösöket szerezni a társulatnak.

Ki hogyan hordja a kalapot?

— Jankó Jancstól. —

A francia.

Az angol.

A bécsi nyárspolgár.

A porosz.

A liberális német.

A republikánus olasz.

A negyvenhetes magyar.

A mindent váró magyar.

A mitsem váró magyar. A vizözön előtti magyar. „A nemzet szive.“

A klerikális magyar.

millió pengő forinttal szállított le. Ha ebből némi adórovatot, melyet ez idő alatt emeltek felebb, levonunk, az adóteher még ez esetben is 160 millió p. frttal könnyebbült. Az európai szárazföldön alig van állam, mely képes volna a brit birodalom példáját követni.

* (IX. Pius pápa) uralkodásának 20-dik éve a mult hónapban telt be. A 259 pápa között csak nyolc uralkodott hosszabb ideig, mint ő szentsége.

* (Dagmar hercegnő) jegyesétől, az elhunyt orosz nagyhercegtől gyémántokat és egy 280,000 rubel értékű karpercet kapott volt ajándékban. Ez ékszerek azonban a cs. ház kincstárához tartozván, egy kamarást küldöttek Koppenhágába, hogy azokat ismét átvegye. Volt ugyan ennél kellemesebb megbízása is: a sz. Katalin-rend szalagját adta át a dán hercegnőnek és utalványt 40000 rubel évpénzre. Mindazáltal a hgnő már a kamarás utazása utáni nap az evang. egyház kebelébe tért vissza, és így meg vannak cáfolva azon hírek, mintha a jelenlegi trónörökös részére elhunyt bátyja menyasszonya eljegyeztetnék.

* (A cholera Alexandriában) a mekkai zarándokok visszaátérte után tört ki. A mekkai zarándokok száma az idén rendkívül nagy volt, 100,000-re becsülik. E tisztátalan, roszul élelmezett tömeg természetesen az egészségre nézve legkártékonyabb befolyásoknak van kitéve. Nemcsak Mekában volt roppant nagy a halandóság, hanem Damaskusban és Dseddában is, hol a karavánok feloszlottak. Ez utóbbi városban naponkint körülbelül 400 halt meg. A hajókon, melyek a zarándokokat haza szállítják, ezekre kevesebb gondot fordítanak, mint a baromra s így sokan utközben haltak el, Kairoban és Suezben. Egy levelező fölemlíti, hogy az alexandriai egészségügyi hatóság élén oly egyén áll, kit bey-nek cimeznek ugyan, s kinek évi jövedelme mintegy 56,000 frankra rug, de ki rendszeren egész napon át részeg. Az ausztriai egészségügyi hatóság Triestből két őrt küldött Corfuba, s kettőt Alexandriában, hogy az Egyiptomból jövő gőzösöket kísérjék, s rájuk felügyeljenek.

* (Elővigyázati intézkedés.) Az angol postahivatal az Egyiptomban kitört cholera miatt akkép intézkedett, hogy az Indiába, Chinába és Ausztráliába menő levelek és csomagok jól elzárt dobozokban vagy ládákkal szállíttassanak, nem pedig mint eddig történt vászon és bőrzsákokban, úgy hogy a kórananyag ne férhessen hozzájuk.

Irodalom.

— (B. Eötvös József „Politikai Hetilapjának“) programja már megjelent. E lap hetenkint jelenik meg s előfizetési ára egész évre 8 frt. Az előfizetési pénzek Emich Gusztáv kiadóhivatalába utasítandók. A lap szerkesztője Keleti Károly lesz, ki néhány év előtt egy terjedelmes nemzetgazdasági munkát tett közzé, s ki hírlapirással is foglalkozott az „Ország“ s a „Magyar Sajtó“ hasábjain.

* (Greguss Agostnak) a balladáról irt koszos értekezése, egy gyűjtemény magyar népballadával együtt, német fordításban is meg fog jelenni.

— („Úti emléklapok és úti kézi könyv,“) irta Csáthi Ottó, I. kötet. Tartalma éjszakai Németország, a Rajnavidék és Hollandia. Ára 1 ft; kiadta Telegdi Lajos Debrecenben.

E munkából még két kötet fog megjelenni, s mindegyiknek előfizetési ára 1 ft. A munka kiadásából befolyó tiszta jövedelem arra lesz fordítva, hogy Debrecenben a nép számára nyilvános olvasóterem alapíttathassék.

Zeneművek.

— (Rózsavölgyi és társa milkercskedésében) Döme Józseftől, ki Patikárus Ferenc társaságában már régebben is jó névvel birt, közelebb zongorára alkalmazva, „Pesti lövészcsárdás“ című szerzemény jelent meg, mely ő Felsőségnek van ajánlva. Ára 50 kr.

— (Meyerbeer híres „Afrikai nő“) című operájából Rózsavölgyi és társánál zenei egyveleg (potpourri) jelent meg. Ára 1 ft. 50 kr.

Nemzeti színház.

Adatott: jun. 22-én *Macbeth*, opera 4 felv. Verdítől. — 23-án *Divatos beteg*, eredeti vigjáték 3 felv. Degréttől. — 24-én Willem Vilmos a pesti német színház volt tagjának föllépésével: *A troubadour*, opera 4 felv. Verdítől. — 25-én *Két Barcsay*, eredeti dráma 4 felv. Jósika Miklóstól. — 26-án *Egyik sr, másik nevet*, francia színmű 4 felv. — 27-én *Észak csillaga*, opera 3 felv. Meyerbeertől. — 28-án *Don Caesar de Bazan*, francia dráma, 5 felv.

Szerkesztői üzenetek.

— Az „*Almásy-kertben*.“ Van benne egy-két csinos sor, de az ideál alkalmasint megharagudnék az olyan képes kifejezésekre, hogy „*habzik a melles*“, a helyett, hogy: „*hullámszik*.“

— Az *akadémia kiadványaira* vonatkozó cikk adatai — mint erről hiteles forrásból értesültünk — nem alaposak. Megengedve, hogy az akadémia mintegy 120 különböző külföldi tudományos társulatnak küldi meg részben összes, részben bizonyos szakban megjelent kiadványait, az így szétküldött kötetek száma nem rughat 50,000-re, s ezen könyvek nem kerülhetek az akadémianak 100,000 frtjába, mert először is az akadémia kiadványai nem voltak mindig oly számosak, mint az utóbbi időben, aztán nem minden társaságnak küldi meg minden kiadványát, s végre az akadémianak kiadványai nem kerülnek annyiba, mint a hogy azokat a boltokban árulják. Hogy az illető tudóstársulatok könyvtáraiban a magyar kiadványok holt kincsek, mert nem igen találkozik, a ki azt értené, a külföldön tartózkodó, vagy ott utazó magyarok pedig nem juthatnak hozzájuk: ez szomorú; de az mégis vigasztaló, hogy a magyar akadémia cserében megkapja a külföldi társulatok kiadványait, miket mi itt nagyon jól használhatunk. Azon észrevételre pedig, hogy Közép-Európa nyilvános könyvtárai egyikében sem akadhatnak a magyar akadémia kiadványaira, megjegyezhetjük, miként ez legnagyobb részt az illető könyvtárak hibája, melyeknek legalább a legérdekesebbeket meg kellene szereznök, ha ezt tenniük pénzalapjuk megengedi. A magyar akadémia pénzalapja nem engedi meg, hogy kiadványait a külföldi nyilvános könyvtáraknak is megküldje, melyekkel nem áll esereviszonyban.

— *Bukarestbe*: S. R.-nek. Mindkettőben látszik a tehetőség nyoma, mindazáltal érdekes apró tudósításokat örömebb vettünk volna.

— *Tihany Gézának*: Jó; közölvé lesz.

— *Bécsbe*: V. A.-nak. Átvettük.

— *Kolozsvára*: P. D.-nak. A verselés elég folyékony, de maga a vers még nem románk.

— *Palotára*: R. E.-nek. Hangzatos, de azért még nem üti meg a mértéket.

— *B. S.-nak*: Rosznak nem mondhatjuk, csakhogy hasonlókkal nagyon el vagyunk halmozva. Különbön nyelvtani hiba is van benne, a mennyiben „*rebgéll*“ csak akkor járna meg, ha úgy mondanók, hogy ő *rebgéll*.

— *Kecskemétre*: U. Cs. G.-nak. Átvettük s közölni fogjuk.

TARTALOM.

Cikkek: „Politikai és irodalmi termek Párisban,“ *Irányi Danieltől.* — „Budrüz és fiai“ (költ.) *Kapostól.* — „Kerüld a szépet!“ beszély *Jókai Mórtól.* — „Egy orvos naplójából“ *Zilahy Imrétől.* — „Magyar tánc Párisban,“ közli: *P—S D—s.* — „Nagy-Várad vidéke és fürdői,“ — *r E—l-től.* — „A khina-héjrol,“ közli: *Székéssy Gyula.* — „Az ősemlék,“ *Rónay Jácinttól.* — „Egy hét története“ *Vadnai*

Károlytól. — Ujdonságok. — Vegyes közlemények. — Levelezés. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Henri Martin,“ rajz. *Eohn.* — „A pece-szentmártoni egyház és zárda,“ rajz. *Marastoni Antal.* — „A hájói szent István-kápolna,“ rajz. *Marastoni Antal.* — „Cigány leány.“ — *Képtalány.*

Levelezések.

Balaton-Füred, jun. 6. (*Uj sétány és gyalogorso.* — *Az új színház s levelező ígérete.* — *Bényei szintársulata.* — *Jó előadás mint gyógyyszer.* — *Egy szó magyarajku izraelitáinkhoz.*) A fürdőidény megnyitával bizonyára érdekelni fogja az ön lapja olvasóit, ha néhány sorban értesitem hazánk első fürdőhelye életéről. Mindenekelőtt tudathatom, hogy e kies fekvésű hely sétánya a Balaton partján jelentékeny térrel növekedett, melynek ültetvényei most ugyan még zsengek, minthogy az egész mű alig egy-két hónapos, idővel azonban a közönségnek kétségkívül legkedvesebb gyűlhelye lesz, mert az új sétány partja közvetlenül a Balaton hulláma:ba szakad; itt lesz majd a fürdő vendégek gyalog corsoja, a mennyiben némely ásványvizivó járását inkább mondhatni futásnak, mint sétának. — Másik ujdonságom az itteni színházról szól, mely a belső feldisztatás némi híjával már majdnem egészen felépült s pedig oly izletesen, hogy azt számos nagyobb városunk megirigyelhetné; mint tudjuk, ezen színház teljes kiépítése és berendezése leginkább az eleven ezüstként mozgékony és fáradszóló fürdő felügyelő, t. Écsy László ur ügyszeretetének és buzgalmanak köszönhető. A színház belseje és külsejéről e helyütt nem emlékezem meg bővebben, nem akarván „praeveniálni“ e dologgal, miként a vezércikkekben mondanák, miután ugyis reményelem, hogy annak rajzát és körülményesebb leírását nemsokára beküldhetem; szólok azonban néhány sorban Bényei Istvánnak itt működő szintársulatáról, mely a közönség igényeit sokkal nagyobb mérvben látszik kielégíteni, mint a már régóta működött Latabár igazgatása alatt volt tavalyi társaság. Birálni illetéktelennek tartom magamat, mert májbajom miatt szemem tán a rózsaszínt is sárgának látná némely helyütt; annyit azonban mondhatok, hogy az öszszevágó előadások, a néhány úde énekhang és

kedves női alak, valamint a komikusok s a többi szereplők kedvteli játéka oly derült hangulatba hoztak többször, miként én és színházlátogató pátiens társaim e lelki derűnek tán majdnem annyit köszönhetünk, mint a vizekben levő titkos természeti szerekeknek. — Egy kifogásom azonban van, nem színészeink, hanem szép számmal levő magyar izraelita vendégtársaink jelentékeny része ellen, kik nemcsak szép műveltséggel s így a szellemi élvezet iránt fogékonysággal, de vagyonnal is bírnak, s bár majdnem mindnyájan, szép nők pedig különösen kedvesen beszélnek a magyar nyelvet, mégis nagyon-nagyon gyéren látogatják a színházat.

Vendégeink napról napra szaporodnak s már majdnem teljes számmal vagyunk itt; s időnk, mely június végén fenyegetni kezdett, jobbra fordult, mint a politika. — *r. l.*

Nagy-Várad, jun. 28. (*Gyilkosság.* — *Öngyilkosság.* — *Baleset.*) Városunkban tegnap irtóztató gyilkosság hire terjedt el. Egy Brodi Móric nevű izraelita reggel 3 órakor kiment a szőlőbe, s míg oda-járt, történt meg házában az iszonyatos esemény. Nejét reggel 9 óra tájban meggyilkolva találták; feje hátulról egy szekercével volt kettéhasítva, s a holttest a földön, egy ágyterítővel betakarva. A gyanu a nála lakó leányra háramlik, ki boszúból ölte volna meg, mivel pénzét elsikkasztották. Ez el van fogva, valamint a nő férje is és többen. Ugyane nap a téglavetőben egy ember addig verte feleségét, míg meg nem halt; mikor halva látta, ijedtében felakasztotta magát. A szerencsétlen esetek sora még ezzel sincs kimerítve. Németh püspökségi főmérnököt, a mint padlására búzát huzatott föl, egyik zsák visszaesvén, oly szerencsétlenül sujtotta le, hogy egy óra mulva megszünt élni. — *r. l.*

Vegyes közlemények.

* (*A halottak városa.*) Egy, az éjszak-amerikai hadseregben szolgáló szegedi születésű hazánk fia nemrég *Vicksburgból* küldött haza levelet. „E képményen megerősített város — írja — a Mississippi partján fekszik; két évvel ezelőtt itt a legkegyetlenebb és véresebb harc dühöngött; a város a déliek kezében volt, az éjszakaiak Grant vezérlete alatt ostromolták. A mező mindenütt sírokkal van borítva, több tizenötezernél fekszik a hantok alatt. Itt jelenleg igen ájtatos dolognak tartják a temető forma mezőt látogatni, eltöltvén ott egy-egy rövid

órát; számtalan polgárt lehet látni e sírok között, igen sokan az éjszakai államokból jönnek, keresvén a számtalan fejfa-csoportozat között fiaik-testvéreik vagy férjök örökös nyugó-helyét; gyakran látható egy-egy nő térdelve a feltalált kereszfánál; de sokan hiába keresik, mert számtalan fejfán csak eme szavak olvashatók: „Name is unknown“ (neve nem tudatni), és így igen sok esetben a távolról jövők távozni kénytelenek, a nélkül, hogy feltalálták volna kedveseik sirhalmát. És ez annyira szokássá vált, hogy az egymással